

Afbrokkelend draagvlak ondermijnt gezag vakcentrale

Het Financieele Dagblad 10 mei 2011

Het gevoelige pensioendossier heeft de machtsstrijd binnen de FNV weer op scherp gezet. Wie is er de baas: de vakcentrale of de aangesloten bonden? Het is niet de eerste keer dat de werkgevers dachten goede zaken te hebben gedaan met de overkoepelende vakcentrale. Enkele jaren geleden was er een bijna-akkoord over lagere ontslagvergoedingen, en ook toen floten de bonden voorzitter Agnes Jongerius terug.

Marijn Jongasma, Amsterdam

Spanningen tussen de vakcentrale en de aangesloten bonden zijn 'inherent aan het poldermodel', stelt Paul de Beer, bijzonder hoogleraar arbeidsverhoudingen aan de Universiteit van Amsterdam.

Maar ze nemen wel toe. Volgens historicus Sjaak van der Velden, medewerker van het wetenschappelijk bureau van de SP, zijn veel vakbondsleden helemaal niet gelukkig met het 'gepolder' van de vakcentrale. Die zit in allerlei landelijke overlegfora, zoals de Stichting van de Arbeid en de Sociaal-Economische Raad, met als doel daar landelijke compromissen te sluiten over onderwerpen die dicht tegen de politiek aan liggen.

Tegelijkertijd heeft de grootste aangesloten bond, FNV Bondgenoten, het 'ouderwetse vakbondswerk' — actievoeren voor betere arbeidsvoorwaarden — weer vol op de kaart gezet met de vorig jaar afgesloten schoonmaak-cao. Van der Velden: 'Het lijkt erop dat de bonden een andere weg inslaan: terug naar de basis, in plaats van dingen op centraal niveau te willen regelen. Vergeet ook niet dat de dalende organisatiegraad tot veel onrust leidt. Bondsleden herkennen zich totaal niet in een vakcentrale waar ze niet eens direct lid van kunnen worden.'

De polarisering in de politiek versterkt deze onderstroom, zo wordt in werkgeverskringen betoogd. Naarmate meer leden stemmen op de SP of de PVV, wordt het moeilijker voor de bonden om draagvlak te krijgen voor ingrijpende hervormingsakkoorden. Het gevolg is een vakcentrale waar nauwelijks nog zaken mee valt te doen.

De Federatie Nederlandse Vakbeweging werd in 1976 juist opgericht om gezamenlijk een vuist te maken. Maar ook bij de aangesloten bonden sloeg de schaalvergroting toe. In 1998 smolten de Industrie-, Vervoers-, Voedings- en Dienstenbond FNV samen tot FNV Bondgenoten. Deze marktbond is goed voor 476.000 leden en is samen met ambtenarenbond Abvakabo FNV (353.000 leden) de grote machtsfactor binnen de 1,4 miljoen leden en negentien bonden tellende centrale.

Hoogleraar De Beer: 'Er is een zekere concurrentie tussen deze bonden en de vakcentrale. Als deze twee verder groeien of samengaan, kun je je afvragen of er nog een vakcentrale nodig is. Dit is een onevenwichtige situatie. Op lange termijn is deze structuur lastig te handhaven.'

Cao-adviseur Henk Strating denkt dat de grote bonden meer verantwoordelijkheid moeten gaan dragen op gebieden waar de vakcentrale FNV nu nog dominant is. 'Bij de vakcentrale CNV zijn voorzitters van aangesloten bonden nauwer betrokken, en bij MHP zijn de lijnen met de grootste bond De Unie heel kort.'